

DE TREK NAAR HET LAND

door H. G. van Beusekom

Eén van de belangrijkste vragen, die bij de huidige maatschappelijke crisis met zijn ongekend grote en langdurige werkloosheid zijn gerezen, is wel deze, of het nederlandse bedrijfsleven op de duur weer alle vroeger daarin werkzame werkkrachten zal kunnen opnemen.

Moet veeleer niet gevreesd worden, dat een deel van de thans werklozen nooit meer werk zal kunnen vinden, of wel dat een groter deel door gedwongen werktijdverkorting in de toekomst slechts op een onvoldoend inkomen zal kunnen rekenen? Deze vrees heeft ook in ons land de vraag doen stellen, of het niet mogelijk zal zijn, deze geheel of gedeeltelijk werkloze industrie-arbeiders in de landbouw een vervangend of aanvullend bestaansmiddel te verschaffen.

In Duitsland is dit alles niet nieuw. Daar kent men reeds sedert jaren de zogenaamde inwendige kolonisatie.

Men onderscheidt daarbij twee vormen: de „Stadtrandsiedlung“, d.i. de nederzetting aan de rand van de grote stad, en de „Ackerbaustadt“, de landbouwstad.

De „Stadtrandsiedlungen“ zijn op deze wijze ontstaan, dat middenstanders en arbeiders uit de grote stad zich op enige afstand daarvan een stuk grond hebben weten te verwerven en daarop een verblijf hebben gebouwd.

Deze terreinen zijn van 500 tot 5000 m.² groot. Een veel voorkomende maat is ongeveer 1000 m.² De opgerichte bouwsels variëren van prieeltjes en theehuisjes tot zomerverblijven en volledige woningen. Geleidelijk echter wordt een steeds groter deel van de aanvankelijk voor tijdelijke huisvesting bestemde verblijven tot woning ingericht. De bijbehorende grond dient als groententuin.

Het plan van aanleg van een dergelijke nederzetting is in de regel hoogst gebrekkig. De huizen zijn uit allerlei materialen samengesteld en zijn van de meest uiteenlopende typen. Het geheel is naar neder-

landse opvattingen een beeld van orde-loosheid.

Maar de kolonisten weten vol te houden. Ondanks grote moeilijkheden hebben velen van hen zich door harde arbeid een bestaan weten te verwerven.

De laatste jaren is de overheid regelend opgetreden. Zij geeft de gronden uit voor een redelijke prijs. Zij zorgt, dat behoorlijke woningen worden gebouwd. Zij stelt ook eisen voor de vestiging, bv. dat de aanstaande kolonist geschikt is voor landarbeid en daarvan ook enige kennis heeft. In Duitsland poogt men op deze wijze het industriële apparaat in stand te houden, door aan de arbeiders in de tuinbouw een aanvullend bestaan te verschaffen. Hiermede worden tevens — en dit is een belangrijk voordeel — de gezondheid en de levensvreugde gediend.

De tweede vorm van inwendige kolonisatie is de „Ackerbaustadt“. Hierbij heeft men het oog op dat deel der arbeiders, dat blijvend uit het productieproces wordt uitgestoten. Dit deel moet geen aanvullend bestaansmiddel hebben, maar een volledige bestaansmogelijkheid. Deze wordt niet gevonden in de omgeving van de grote stad; daarvoor moet men verder weg gaan.

In Duitsland is dit denkbeeld praktisch toegepast door het stichten van werklozenkolonies in dun bevolkte streken. In Oost-Pruisen en in Mecklenburg heeft men grote riddersgoederen verkaveld en aan gega-digden uitgegeven.

Zo zijn steden van enige duizenden inwoners ontstaan, waar zich ook middenstanders en ambachtlieden hebben gevestigd en waar ook industrieën zijn ontstaan voor de plaatselijke behoeftenvoorziening en voor de verwerking van landbouwproducten.

Deze bewegingen hebben reeds zodanige afmetingen aangenomen, dat zij de kerken van het platteland voor grote moeilijkheden plaatsen. De stroom, die uit de steden 54

naar het platteland komt, is zo groot, dat de kerkelijke bearbeiding ten enenmale te kort schiet.

Er wordt dringend gevraagd om uitbreiding van het aantal predikanten, om diaconessen en om helpers op allerlei gebied, die de uit hun milieu gerukte stedelingen geestelijke hulp en leiding kunnen geven. In de vorige eeuw heeft het industrialisatieproces geleid tot een bevolkingsbeweging naar de steden. In die dagen zijn daar de wijken der armen ontstaan, waar men zijn godsdienst heeft verloren en aan de geestelijke verwildering ten prooi viel.

Deze nood is de aanleiding geweest tot de oprichting van de inwendige zending, waartoe mannen als Wichern de stoot hebben gegeven.

De stroom naar de steden is nog niet opgehouden, maar daarnaast is een veel sterkere tegenstroom ontstaan, die de uitgeworpenen uit het productieproces naar het land terugvoert.

Ook nu ontbreken aan de Kerk de krachten om die stroom op te vangen. Maar er is gelukkig een diep besef van de geestelijke nood. En zonder twijfel zullen nu ook de

krachten naar voren komen, die in deze nood zullen voorzien.

Voor Nederland zijn deze vraagstukken nog niet urgent. Bevolkingsverplaatsingen als in Duitsland hebben hier nog niet plaats gehad.

Indien echter de maatschappelijke verarming nog verder moet doorgaan, is het niet uitgesloten, dat dergelijke verschijnselen zich ook hier te lande zullen voordoen. Het is dan zaak gereed te zijn.

De autoriteiten zullen zich op de hoogte moeten stellen van de meest geschikte vestigingsplaatsen, in verband met de ligging der industrieën en de gesteldheid van de bodem. En voorts zullen zij maatregelen moeten nemen, opdat in de nederzettingen geordende toestanden ontstaan en aan de kolonisten een behoorlijke huisvesting worde verschaft. Deze vraagstukken zijn reeds in studie.

De kerken tenslotte zullen gereed moeten zijn om de nieuwe bevolking op te vangen en haar de geestelijke leiding te geven, die zij bij de zozeer gewijzigde levensomstandigheden dubbel nodig heeft.

CONTRASTEN

Een zee van licht — en uitgebluste ogen,
Een jonge bruid — en een begraafnisstoet,
Lente en lachende kinderogen —
En op het slagveld stroomt het bloed — —

Biddende harten — en vloekende monden,
Een volle tafel — en een lege hand,
Vogels die ergens een nestje vonden —
En Joden zonder huis en zonder land — —

Leger des Heils — en godlozen bonden,
Troostende woorden — en wrange spot,
Mensen die vroeg hun Heiland vonden —
En mensen die sterven zonder God — — —

JAAP KROONENBURG

